

Het werkgebied omvat de gemeenten Westland, Midden-Delftland, Delft, Rijswijk, Ypenburg-Leidschenveen (Den Haag), Pijnacker-Nootdorp en Lansingerland.

Afdeling van de Koninklijke Nederlandse Natuurvereniging (KNNV)

Mededelingen

Beste lezer,

Welkom bij de nieuwsbrief van deze week, **nummer 312, van 29 oktober**. Mijn naam is Hannah Loggen, ik ben student communicatie in Leiden en sinds deze week betrokken bij de redactie van de nieuwsbrief die je nu gaat lezen. Wat een eer om deze te mogen maken! De nieuwsbrief heeft weer een nieuw jasje, we zijn nog een beetje opzoek naar een mooi en werkbaar format, dus eventuele tips zijn van harte welkom! Die kunnen gemaild naar: natuurlijkdelfland@knnv.nl. Verder is er volgende week geen nieuwsbrief. De week erna (12 november) volgt er uiteraard wel weer eentje.

Veel leesplezier!

Jaarthema 2025: Volop leven na de dood

Soort van het seizoen: elfenbankje. Kijk in oktober tot en met december uit naar elfenbankjes.

Het Soort van het seizoen is één van de activiteiten in ons jaarthema Volop leven na de dood. Leven en dood zijn natuurlijke gegevens in de natuur. Met elkaar vormen ze een kringloop, geboren worden, groeien, voorplanten en sterven. Elfenbankjes zijn een heel mooi voorbeeld van volop leven na de dood. Zij verteren hout waardoor de voedingsstoffen voor andere organismen vrijkomen. Het element van de dood kunnen wij terugzien in gekapte boomstammen en takkenrillen!

Melarium; ons clubhuis

Het Melarium, natuurhuis voor natuur, bijen en kunst; een plek waar je natuur, rust, ruimte en inspiratie vindt. Het Melarium is te bereiken via de Thijssesweg 11 in Delft. Verhuur voor groepen tot tien deelnemers: neem contact op met de beheerder van het Melarium, 06 – 13 07 07 14, natuurlijkDelfland@knnv.nl

Attentie voor fotowedstrijd

De komende **ledenvergadering op 13 november** aanstaande wordt afgesloten met een leuke fotojurering door alle aanwezige leden. Ieder lid kan voor 10 november één mooie natuurfoto van binnen ons werkgebied naar studie@delfland.knnv.nl sturen om mee te doen aan deze wedstrijd. Vermeld in de mail je naam en adresgegevens. De gekozen winnaar krijgt de foto op canvas. Nóg een goede reden om de ledenvergadering bij te wonen.

Najaar actie

Wordt het laatste kwartaal van 2025 proeflid van Natuurlijk Delfland voor €10,-

Agenda

Datum en tijd	Activiteit	Omschrijving
1 november, 10.00 – 12.30	Wilgenknotten	Op de volgende plaatsen worden wilgen geknot: Delft, Midden-Delfland, Rijswijk en Westland Heerlijk in de buitenlucht, de spieren gebruiken en gezamenlijk koffiedrinken. Voor gereedschap, koffie, thee, koek en een heerlijke kop soep wordt gezorgd. Het is raadzaam stevige schoenen en nauwsluitende kleding te dragen. Bij regen gaan de activiteiten niet door. Belangstellenden boven de 15 jaar zijn welkom die graag hun handen uit de mouwen steken. Vraag nadere Informatie en een aanmeldingsformulier aan via natuurlijkdelfland@knnv.nl . Na aanmelding wordt een bevestiging en een knotinstructie toegestuurd.
3 november, 9.00 (eindtijd wordt ter plekke bepaald)	Zwerfafval rapen Groene Strand	Verzamelen bij de fietsenstalling op de hoek van het Schelpenpad en Zandmotorweg, 2681 VP Monster . Inlichting en opgeven bij medewerker@delfland.knnv.nl . Een Groen Strand en zwerfafval horen niet bij elkaar Het Team Zwerfafval van het Groene strand verzamelt peuken, plastic en touw. Zware stukken worden bij de strandbeheerder van de gemeente Westland gemeld; het gaat dus om gebiedsvreemde materialen. Neem een zak en naar behoefte handschoenen mee. Dit Team is een onderdeel van het project Groene Strand Zandmotor (GSZ). Zie over het project https://delfland.knnv.nl/werkgroep/westland/ , rol in het scherm door naar het project Groene Strand Zandmotor.
3 november, 10.00 – 12.00	Paddenstoelenexcursie	Speelbos Biesbush, Nootdorp , verzamelen aan de ingang aan de Bieslandseweg in Pijnacker. De contactpersoon van Team Padenstoelen is André Jongeling, 06 – 24 25 37 38. Genoemde datum en locatie zijn nog onder voorbehoud. Meld je daarom minimaal 24 uur vooraf aan via Signal. Niet-leden mogen één keer per jaar mee, zolang er plaats is.
7 november, 13.00 – 15.00	Tuin voor de dieren	We zijn bezig om de Tuin voor de Dieren te ontwerpen en in te richten. In deze tuin kunnen diverse wilde dieren leven of voedsel vinden. Denk daarbij een egel, vlinders, bijen, vleermuizen, vogels als huismus. Help hierbij. Meer inlichtingen en aanmelden bij natuurlijkwestland@knnv.nl De tuin ligt op het terrein van de Dieren Opvang Centrum Westland aan de Vierschaar 18, 2691 MT `s-Gravenzande .

9 november, 14.00 – 15.30	Minicursus paddenstoelen	Natuurlijk Delfland (KNNV) organiseert een minicursus Paddenstoelen. Tijdens deze cursus maken de deelnemers kennis met de wonderlijke wereld van de paddenstoelen. De cursus is bedoeld voor iedereen die wat meer over paddenstoelen wil weten. Voorkennis is niet nodig. De minicursus bestaat uit twee delen, een wandeling op 9 november en een zoomlezing op 12. Opgeven via paddenstoelen@delfland.knnv.nl ; na opgave wordt de verzamelplek bekend gemaakt. De kosten zijn € 8,- euro, voor leden van Natuurlijk Delfland is het gratis.
11 november, 14.00 – 15.30	Bestuursvergadering	Voor leden altijd toegankelijk, vraag de agenda aan via natuurlijkdelfland@knnv.nl . De vergadering vindt plaats in het Melarium .
12 november, 10.00 – 12.00	Natuurcafé	Het thema deze keer is gallen. Gallen zijn vergroeiingen aan planten als reactie van het leggen van een eitje door een galmug of galwesp. Kom naar het natuurcentrum het Melarium , dit gebouw is te bereiken via de Thijssesweg 11 in Delft. De toegang is gratis.
13 november, 20.00 – 22.00	Ledenvergadering	De inloop is vanaf 19.30 uur. De leden hebben de stukken reeds ontvangen. Als je nog geen lid bent, is dit wellicht een reden om lid te worden. Natuurlijk Delfland staat voor samenleven met de natuur. Volg de link om te weten of het lidmaatschap ook iets voor jou is. https://natuurlijkdelfland.knnv.nl/lid-worden-2/ .
13 november, 20.00 – 22.00	Lezing 'Een kijkje in de wereld van de torenvalk'	De lezing vindt plaats in de Natuurschuur, Linnaeuspad 3 2616 LT Delft . De zaal opent om 19.30 uur. 2025 is door Vogelbescherming en Sovon Vogelonderzoek uitgeroepen tot het Jaar van de Torenvalk omdat het niet zo goed gaat met deze roofvogels die bidden voor hun eten. Samen met Gert Ottens nemen we een kijkje in de wereld van de torenvalk. Voor deze lezing geldt: aanmelden is verplicht. Dit kan via natuurlezingenDelft@gmail.com Kijk ook op: www.youtube.com/@natuurlezingendelft . De toegang is gratis. Het aantal plaatsen is beperkt, dus wees er tijdig bij.
16 november, 14.00 – 15.00	Speurtocht	Voor de speurtocht verzamelen we bij hole 10 van Golfclub 's-Gravenzande, koningin Julianaweg 162 2691 GH 's-Gravenzande . Deze speurtocht is voor kinderen, waarbij de ouders ook het nodige zullen leren en ervaren. In het bos is een route uitgezet waarvan op de plek van de speurtocht de antwoorden te vinden zijn. Er wordt informatie gegeven over bomen en waarom ze zo belangrijk zijn. De begeleiders de folder welke boom past in mijn tuin mee. De route wordt in eigen tempo afgelegd.

16 november, 15.00 – 16.00	Bomenexcursie	Voor de excursie verzamelen we bij hole 10 van Golfclub 's-Gravenzande, koningin Julianaweg 162 2691 GH 's-Gravenzande. Iedereen is vanaf 14.45 uur welkom. Tijdens de excursie worden onder leiding van een deskundige gids de bomen bezocht, bekeken en het nodige wordt verteld. De bomen staan niet alleen, ook de omgeving krijgt de nodige aandacht. De deelnemers krijgen de folder 'welke boom past in mijn tuin'.
-------------------------------	---------------	--

Waarnemingen

De afspraak in de vogelwereld is dat foto's met nesten en eieren niet worden gepubliceerd om ze niet te verstoren. We zullen de waarneming alleen als tekst in de nieuwsbrief opnemen. Stuur zelf je waarneming op naar www.waarneming.nl

Nog niet gezien, maar wel geroken in het Abtswoudse Bos: **de grote stinkzwam**.
<https://www.bnnvara.nl/vroegevogels/artikelen/waar-stinkzwammen-hun-naam-aan-danken> - Aukje Gjaltema

Kolganzen in het weiland, naast het Kraaiennest in de Lier- Gedi van Nieuwkerk

Oorkwal in de haven van Scheveningen- Lia Claus

Zwaan in Pijnacker- Bart Hendricks

Riet in Delftgauw- Bart Hendricks

Groene specht in het Abtswoudsepark- Huub van 't Hart

Groene specht gespot op het gras veld achter de flats aan de Afrikalaan- Henk Hendricks

Terugblik activiteiten

RBB TU Wijk (22 oktober)

Afgelopen woensdag is de RBB in de TU-wijk weer aan de slag gegaan op de Huijsmansingel/Molengraafsingel. We zagen dat er op meerdere plaatsen weer jonge reuzenberenklauwen opkwamen, mogelijk 'dankzij' de klimaatopwarming. Met onze nieuw puntschoffels gingen we aan de slag en hoewel de grond vochtig en modderig was, schoot het toch lekker op. De puntschoffels schijnen goed te werken in de werkgroepen die de reuzenberenklauwen bestrijden in de Flevopolder en wij hopen zo ook een groot gebied te

kunnen ontdoen van deze invasieve exoot.

Lezing water en biodiversiteit in de glastuinbouw (23 oktober)

World Horti Center

Prof. Peter van Bodegom nam ons in een interessante lezing mee in recente ontwikkeling over hoe water en biodiversiteit een rol spelen in de verduurzaming van de tuinbouwsector. Duurzaam telen werd belangrijker door de komst van de Kaderrichtlijn Water (KRW 2000) en andere eisen zoals voor natuurbeheer. Hij toonde recente inzichten o.a. uit eigen onderzoek naar de relatie tussen duurzame teelt en ecologische kwaliteit.

De sector kent uitdagingen voor energieverbruik, arbeid, CO₂-uitstoot, een leefbare omgeving en bestrijdingsmiddelen. Hij liet zien dat vooral de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn bepalend zijn voor het stikstofprobleem. Belangrijk was dat hij toonde dat de doelen voor de KRW nog lang niet worden gehaald, zeker niet in Westland. Hij ging vooral in op bloemrijke stroken rond kassen die ervoor moeten zorgen dat er meer natuurlijke bestrijders komen en minder plaaginsecten en dat zo de biodiversiteit verbeterd wordt.

Zeven wijkgenoten maken kennis met de Bijenbuurt (22 oktober)

Het gaat over waarom een Bijenbuurt in de stad belangrijk is. Is er niet veel meer natuur buiten de stad en kunnen bijen en andere insecten daar niet terecht? Tja, dat valt helaas tegen. Weilanden (en strak gemaaide gazons trouwens ook) worden wel groene woestijnen genoemd. Lees hier het verdere verslag [klik hier \(https://bijenbuurt.nl/blog/waarom-is-een-bijenbuurt-in-de-stad-belangrijk\)](https://bijenbuurt.nl/blog/waarom-is-een-bijenbuurt-in-de-stad-belangrijk)

Strandbroeders (23 oktober)

In de strandtent Blow Beach heeft het Team Strandbroeders de afgelopen periode geëvalueerd. Het broedvogelgebied bij Argusmast was afgezet met grote palen en voorlichtingsborden. De nesten werden beschermd met een kooi en een flexibele kleine afzetting met kleine palen en touw. Dat werkte goed. Er waren meer nestjes dan vorig jaar, het broeden ging goed, maar het resultaat was bedroevend. Slechts 10% van de pullen heeft het gehaald. In één geval was een kooi aan een kant uit het zand getrokken en waren de

eieren verdwenen. Oorzaak vooral auto's en niet aangelijnde honden.

Er zijn ook plannen gemaakt voor volgend jaar om het resultaat te verhogen, verder een excursie eind maart met uitleg om mee te doen, een excursie in mei langs de nesten voor belangstellenden en aan het eind van het seizoen een digitale bijeenkomst via ZOOM met resultaten van het jaar Groene Strand Zandmotor. Behalve vogels ook planten en andere dieren en bijzondere gebeurtenissen.

Natuurtuin Abtswoudsepark aangeplant (25 oktober)

Ondanks gruwelijk weer met veel wind en regen zijn vrijdag en zaterdag door een grote groep bewoners de bloembakken in de Natuurtuin ingericht. Ook zijn paden van houtsnippers voorzien.

Bomen in het Hofpark in Wateringen (26 oktober)

Ondanks de slechte voorspelling van het weer was er een redelijke opkomst bij de speurtocht en excursie. Het verzamelpunt was de Hofboerderij. De twaalf vragen in de speurtocht werden met veel aandacht beantwoord. De ouders hadden de antwoorden bij zich om de kinderen te begeleiden in de route. In de excursie werden er veel vragen gesteld, zoals: 'Wat doet de gemeente Westland met de bomen?'

Excursiedag 7 van de cursus flora (zondag 26 oktober)

In heerlijk herfstweer begaven wij ons naar het Balijbos. Geleerd over bos, struweel en mantelzomen in rijke grond. Van vlinderkamers tot kathedralen. Het ontstaan van landschappen tot het determineren van planten en vogels. Inmiddels kennen we elkaar steeds beter en komen we steeds meer los. Volgende keer alweer de laatste van deze reeks.

Twee wadi's bij Vijvertuinen (26 oktober)

Op het volkstuincomplex Vijvertuinen van ATV Levenslust zijn twee wadi's gegraven naast de al bestaande vijver in het centrum van de tuin. Het doel is om zowel de biodiversiteit als de regenwateropvangcapaciteit te vergroten.

Knotten gestart in Tanthof en op de Tandhofkade

In opdracht van de gemeente Delft is het knotten van de knotbomen in de wijk Tanthof (zie de eerste foto) en op de Tandhofkade weer begonnen. Dit seizoen wordt weer een derde deel van de circa 700 knotwilgen in Tanthof geknot. Op de Tandhofkade wordt eveneens een derde deel geknot.

Tips en sterrenhemel

3 november

Kroonlezing

Theater de Veste Bijdragen van Professor. Dr. Ir. Anne Loes Nillesen en bijdragen van Pieter Jouke, Tako Postma, Loes Lune en Joost van der Werf.

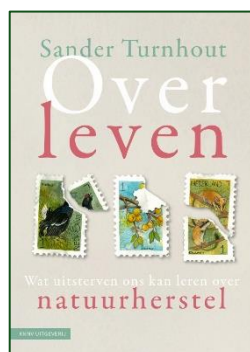
		Reserveer nu uw plek bij Theater de Veste. Daarnaast kunt u bijdragen aan de Crowdfunding voor nieuwe bomen in de stad, elke bijdrage helpt om Delft groener en koeler te maken. Voor meer informatie Kroonlezing 2025 .
13 november, 20.00 – 21.30	Lezing 'Mijn 1000 soortentuin' door Luc Hoogenstijn	De lezing vindt plaats in de Franciscus en Clarakerk in de Raamstraat 78 in Delft. De inloop is vanaf 19:30. Meer dan 1500 soorten dieren en planten in één stadstuin? In de lezing deelt auteur Luc Hoogenstein (van het boek Mijn 1000 Soorten Tuin) tips, verrassende vondsten en hoe je van je eigen tuin een biodivers paradijs maakt.

Tip voor de natuurvriendelijke tuin

Tijd om bollen te planten. Kies biologische bollen want de reguliere bollen bevatten erg veel gif. Met voorjaarsbollen in je tuin vervroeg je het bloeiseizoen, wat erg prettig is voor insecten en daarmee voor de vogels.

Groene winkel

Onder andere het verkoopadres van de KNNV Uitgeverij en de Jeugdbondsuitgeverij. Bij KNNV uitgaven ontvangen leden 10% korting, bestel via natuurlijkDelfland@knnv.nl

Over leven

Wat uitsterven ons kan leren over natuurherstel

Auteur(s): **Sander Turnhout**

Paperback € 17,95

Geen land ter wereld weet zoveel van zijn natuur als Nederland. Tegelijk gaat geen land ter wereld er zo slecht mee om. Omdat de overheid het systematisch laat afweten, is natuurbescherming voor een belangrijk deel afhankelijk geworden van de inzet van vrijwilligers. Er zijn soorten die onmiddellijk uit Nederland verdwijnen als de vrijwilligers hun inspanningen staken.

Inspirerende artikelen

De top 10 voedselboswaardige bomen door Jaap Smit, curator van Trompenburg Arboretum Rotterdam: <https://www.boomzorg.nl/article/51098/beterebomen---top-10-voedselboswaardige-bomen?id=2945&mid1=30975&emailadres=hvthart@gmail.com>.

Website met artikelen over actie tegen lichtvervuiling in Nederland: <https://nachtvandenacht.nl/>.

Een rapport van de WUR: 'Twenty horticulture companies testing biodiversity strips next to their greenhouses': <https://www.wur.nl/en/research-results/research-institutes/plant-research/business-units/greenhouse-horticulture/show-greenhouse/twenty-horticulture-companies-testing-biodiversity-strips-next-to-their-greenhouses.htm>.

Petitie: Dit is de Druppel 💧

Eén derde van onze drinkwatergebieden bevat méér giftige bestrijdingsmiddelen dan is toegestaan. In de rest zijn ze ook aanwezig, maar onder de norm. Dat vervuult ons water, schaadt de natuur en maakt drinkwater duurder. Terwijl schoon drinkwater een basisbehoefte is voor jou, je gezin en toekomstige generaties. <https://natuurenmilieu.nl/doe-mee/dit-is-de-druppel/>

Sterren

De volle maan van november 2025 is niet zomaar een volle maan, het is een supermaan die dichterbij de aarde staat dan alle andere dit jaar. Op 5 november 2025 om 14.19 uur (ja, overdag)

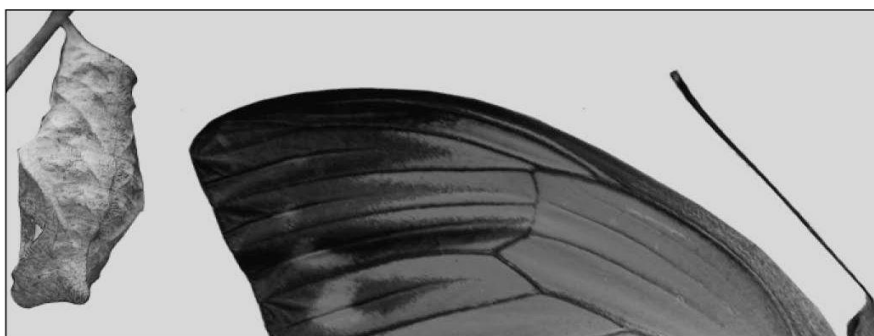
bereikt de maan haar maximale verlichting. Omdat dat overdag is, lijkt ze in de avonden van 4 en 5 november het grootst en helderst aan de hemel. En ja, dat betekent dat dit dé maan is om te fotograferen, te bekijken door een telescoop, of gewoon te bewonderen vanaf je balkon.

Tenslotte

Natuurlijk Delfland is een actieve natuurvereniging. Geef onze club draagvlak met je lidmaatschap.

[Klik hier](#)

Bij ons kun je je ontpoppen.

Tot iemand die van de natuur geniet. Of haar bestudeert en beschermt. Natuurlijk Delfland maakt je wegwijs in de natuur.

Natuurlijk
Delfland

delfland.knnv.nl

Delen mag

We vinden het fijn als je deze Nieuwsbrief deelt met vrienden en bekenden die geïnteresseerd zijn in thema's als natuurstudie, natuureducatie en natuurbescherming in Delfland.

Aanmelden landelijke Nieuwsbrief

Ook onze landelijke vereniging geeft een Nieuwsbrief uit. Als je deze wilt ontvangen ga naar <https://knnv.nl>

Afmelden Nieuwsbrief Natuurlijk Delfland

Stuur een lege email (zonder daar iets aan te veranderen) aan:

Nieuwsbrief.delfland-request@knnv.nl?subject=unsubscribe, of mail zelf naar natuurlijkdelfland@knnv.nl.

Colofon

De Nieuwsbrief wordt gemaakt door: Hannah Loggen en Marian van den Beitel (redactie), Geert van Poelgeest (eindredactie en versturen); en vele personen die in de bijdragen vermeld staan. Het redactieadres is natuurlijkdelfland@knnv.nl.